

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4242

Julnatten.

Sin tillkommande kunde också flickan få se, om hon under julnatten satt uppe. Hon skulle då ha ett glas vatten och ett glas vin framför sig på bordet. Kl. 12 kom då friaren. Tog han vattenglasen, så var han absolutist och tog han vinglasen, så blev han en drinkare, och blev flickan ogift så kom där fram en likkista.

Blekinge
Trings sn.
Hörsteds

633

uppt. av Karl Nilsson
Tring
sept. år 1923.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43 43

Midsommardaggen

skulle användas till att göra ny surdeg av. En gammal gumma berättade en gång, huru det gick till. Jag kommer nu ej ihåg mera än att man skulle hava nio olika slags örter i en handduk och när klockan slog 12 midsommarnatten, skulle man ut och samla upp nattdaggen med denna handduk. Den dag, som man sedan kunde vrida ur handduken, skulle man röra i mjöl och av detta skulle bli den nya surdegen.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47 44

Midsommarafton

skulle alla vara fria kl. 12 på dagen. Den manliga ungdomen använde sedan dagen till att gå och meta.

Skriv endast på denna sida!

Bäckinge
Andelstads hd
Fring En
App. 1923

633

App. Karl & Nilsson
nr. Bergsmåla, Fring.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45 45

Kristi Himmelfärdsdag.

Den första dagen på året, när man kan
börja meta är Kristi Himmelfärdsdag. Den dagen kallas därför met-
dagen.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46

Hästslakt

har tills ända för ett tiotal år sedan ansetts ohederlig och en man, som var mån om sin heder aktade sig noga för att befatta sig därmed.

Att flå självdöda djur ansågs vara racka-
rearbete.

Att skjuta hundar var också något, som en hederlig man aktade sig för.

Flå själv-
döda djur.
Skjuta hun-
dar.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47
47

Rompdrag.

Ett skämt, som förekommit, var att försöka få någon dum person att gå till en granne och be få låna ett rompdrag. Att lura folk med detta rompdrag försökte man också den 1 april. Att lura sina medmänniskor även på andra sätt den 1 april var och är ännu ett allmänt bruk.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48
48

Miltren och is.

De delar av ett djur, som ej får användas
till människoföda, är miltren och is. Dessa delar skäres loss
och kastas bort.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49
49

Svinslakt.

Vid svinslakt tog man reda på urin-
blåsan, som blåstes upp och torkades. Blåsan användes sedan till
läkemedel.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50 50

Tjurslakt.

Vid tjurslakt tog man reda på "tjurmajen",
som sattes i sträck för att torka. Denna användes sedan på samma
sätt, som folk nu använder gummibatongen, och jag kan intyga,
att det smakar inte gott att få en sådan där "tjurmaj" i huvudet.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51
51

Blodet

efter en spädkalv skall ej tillvaratagas.

Skriv endast på denna sida!

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

52

Svinhår

användes förr till att framställa sockor av.(svinhårssockor).
Dessutom användes det till täcken(svinhårstäcken).

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

53

Slaktaren

skulle ha en korv(stekkorven) och en bit kött för sitt besvär.
Vid slakt skulle också alla, som deltagit i arbetet ha en sup
(slaktsupen).

Till grannarna brukade det skickas ett
par korvar som smakbitar.

Grannarna.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

Kött, som man ej äter.

Hästkött ville och vill man ännu ej använda till människoföda.

Övriga djur, som man ej äter, äro:

Ekorrrar, kråkor, fiskhägrar, lomm o. dyl. De senare kanske av den orsaken, att de ha ett något segt kött. Det har berättats mig, att August Jonasson på Paddryd nabb en gång sköt en lomm, som han sedan försökte koka. August kokte lommen i två och en halv dag. Vid middagstiden den tredje dagen lade han även i potatis i grytan, men de blevo blå.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

55

Korvkokningen.

Korvkokningen var en mycket viktig handling, och då gällde det att kunna sina saker, så inte korvarna sprucko. Jag har hört att man haft en del svartkonster för sig, men jag har mig inte bekant mera än ett fall, som jag vet är sanning.

Det var en bondhustru i byn Hermansmåla i Tvings församling. För varje korv hon lade i grytan, så slog hon den först i spismuren och mumlade: "Håre som muren, sege som!" (ett ord, som ej gärna skrives). Att inte denna "trollformel" är fantasi, utan att det verkligen är sanning, kan många ännu levande personer intyga.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

56

Syndapengar

kallade man sådana pengar, som någon tagit för mycket i betalning för varor eller tagit för hög ränta eller dylikt.

En gammal gubbe talade en gång om, att om man slog en sådan peng mot en sten, så studsade den inte.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57

57

Pengar.

Ordspråk om pengar: Snål spar, fan tar.

Kaka söker maka.

förargelse.

Om man drömde om pengar, så betyder det

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1758

Stor, svart orm.

Tron på att ormar vakta nergrävda skatter finns, men jag har aldrig mer än en gång hört talas därom.

Jag såg en gång en stor, svart orm c:a 1 m. lång, som låg utanför en stenmur. Det var under skördetiden, så jag var på väg till arbetet. Jag försökte slå till ormen med liaskaftet men missade. En gumma, som var med, förmanade mig då, att jag skulle lå va (låta bli) tåkke dära (sådana där) fö han haa (har) nåe (något) som han vakta dää i muen (muren).

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59

Skatt.

Om en skatt, som finnes gömd i Lilla Skälen, den s.k. Holesjön, berättas:

Under månljusa nätter kan man se en kittel med pengar. För många år sedan berättas om en bonde i Hålan, som försökte taga upp skatten. För det ändamålet lät han uppföda ett par likafärgade tvillingoxar med mjölk. När så oxarna voro tillräckligt stora, så gav han och grängen sig ner till sjön och lade en länk om kitteln och spände för oxarna. Männen aktade sig noga för att tala eller titta sig tillbaka. Det gick bra, fast de hörde en del oljud och väsen runt omkring. När de så kommo så nära stranden, så kitteln skulle släppa vattnet, skrek bonden till: "Nu ska de gå!" Men knappast hade han sagt detta, förrän länken brast, och kitteln föll tillbaka i sjön, och där ligger den ännu.

Skriv endast på denna sida!

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

660

Raka ett lik.

Den, som rakar ett lik, skall använda
den dödes rakkniv. Denna rakkniv skall ~~XXXX~~ han sedan ha som
betalning för det arbete han då utför.

Skriv endast på denna sida!

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61

61

Självmördare.

Självmördare begravdes utanför kyrko-
gårdsmuren under vägen, så att alla skulle trampa på deras grav.

Skriv endast på denna sida!

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6462

"Majning"

Utanför bostäder, där en likfärd passera-
de, smyckades vägen med granris. Denna sedvänja kallar man att
"maja". Man har då att iakttaga att man vänder granriset, så det
ligger med toppen åt det håll likfärden skall passera. Vändes
topparna åt det andra hållet, säger man, att man "majar" den döde
hem igen.

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

63 63

Dödingaben

tog man från kyrkogården. Om man ville någon person illa, så kunde man göra honom mycket förtret med tillhjälp av dessa ben. Mycket skrock och vidskepelse därom finnes ännu i skogsbygden, men de gamla äro rädda för att tala om det. De frukta för att bliva trodda att själva hava använt sig av trolldom. Ett sätt som jag dock känner till är: om man sätter ett döingaben i rinnande vatten och läser en därför avsedd besvärjelse, så kan man sätta på folk en svårartad diarré.

Min far talade en gång om, att han hade sett en gubbe, som på så sätt blivit utsatt för trolldom. Det var under slåttern, och den som var anfäktad kunde ej ha några byxor på sig utan fick gå med ett förkälde för ändan, och så slådde han lika bra alldeles ogenerad av den oro, som han hade i magen.

Skriv endast på denna sida!

Blåkinge
Närstads
Tring
1923

1923 Karl Nilsson
Bergsmåla, Tring
633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

64 64

Trollharen.

Om annan trollldom berättas t.ex. om trollharen. Min far har talat om för mig, att hans far en gång sköt en trollhare. En morgon när pigan släppt ut korna på bete, så kom hon hem och skrek, att en trollhare satt och diade skällkon. Farfar tog då bössan och följde med henne bort i hagen. Han såg ingenting, men pigan såg fortfarande trollharen, som satt vid en björk. Hon fick förklara precis var hon såg haren, och farfar lade an och sköt. Det blev bom, men så laddade han om och lade en del mystiska saker i bössan. Vad han laddade med har jag ej fått veta. Den gången small det som ett kanonskott och det råkade också. När han kom bort till björken, så låg där endast en sönderskjuten trasa med tre knutar på. Han tog trasan och gick hem. När han kom hem, så löste han upp en knut för att se, vad som fanns

Skriv endast på denna sida!

6565

där. Men vad som fanns i trasan fick och får heller aldrig någon veta. Det är en hemlighet, som han tog med sig i graven. Om han ej ville eller ej vågade knyta upp de övriga knutarna vet jag inte. Han kastade emllertid trasan i spisen. När den brann upp så syntes skepnaden av en kvinna, som stod uppe i skorstenen och rörde med en stör i röken.

Samma dag kom en kvinna hem till gården och bad att få låna ett stop brännvin. Det fick hon inte. Då ville hon låna en kaka bröd. Det fick hon heller inte, och så frågade hon om att få låna allt möjligt fast utan resultat. Slutligen bad hon att hon skulle få något att dricka. Även detta avslogs, och då var hon nödsakad att gå sin väg.

Nu tror folk, att det var denna kvinna, som ställt ut trollharen, och att hon förlorat sin makt och ej kunde få den tillbaka med mindre än hon fått tag i något, som tillhört den, som skjutit hennes trollhare.

Men pigan, som pekade ut trollharen, höll på att bli vansinnig. Vart hon gick var hon utsatt för onda ögon. Hon såg två ögon stirra på sig mycket hotfullt.

633.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

66 66

Trolltyg.

Den tron, att man med trollharar och annat trolltyg kan tillvinna sig sina grannars rättmätiga egendom är mycket utbredd uppe i Blekingska skogsbygden.

Min farbroder Isak Nilsson berättade mig en gång, hur han en morgon, när han var ute på jakt, fick se en mycket rolig syn. Det var morgonen på dömelsonsdag någon gång under 1870-talet. Han fick då se en käring, som stod ute på dyngan i bara särken och kärnade. Isak var på den tiden en stor spjuver. Han kratsade ur hageln i bössan och lade i en nypa salt i stället och så "la han an och sköt kärringen i ändan med saltskottet". Kärringen och kärnan trillade kull på dyngan, och Isak gick sin väg. Jag tror fullt och fast på, att det är sant, för Isak ljög aldrig, även om han ibland hade galna upptåg för sig.

Skriv endast på denna sida!

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

67 67

Skärtorsdagsnatten,

bland folket hemomkring kallad Hornasa natt, fick man vara försiktig och se efter i sängen, innan man gick till sängs, så ingen hade varit framme och lagt ett horn i sängen. Denna sed förekommer ännu, och har man legat på ett sådant horn, så har man rätt att på morgonen piska den, som har lagt dit det, dock endast om man själv kommer ur säng, innan den kommer upp, som har lagt i hornet för en.

Blekinge
Nerestad
Tring 1923

633
Paul Nilsson
Bergsmåla Tring

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

68 68

Paddor

ansågos som förtrollade människor, därför om man gjorde en padda illa, så riskerade man själv att bli padda.

I byn Skillingsmåla på Håkan Petterssons gård fanns för ett tjugotal år sedan en padda, som varje morgon och kväll kom fram till ladugården, där hon fick en skvätt mjölk i ett skrälle.

Om man skadade en padda, så kom man mycket illa ut. Det berättas att folkskollärare Svanbäck i Snetteryd under sin ungdom någon gång gift en padda. När så paddan slog ner, så skadade den sig i benet. Svanbäck har också skadat sig, så det ena benet är ganska mycket längre än det andra, så när han går, så rör han kroppen upp och ner, precis som när en padda hoppar.

Skriv endast på denna sida!

633

Att gefta paddor tillgick så, att man tog och lade en bräda på en sten, så den ena ändan låg fri. Så lade man paddan på den andra ändan och slog till med en sten eller käpp på brädans fria ända. Brädan verkade då, som en primitiv kastmaskin och paddan slungades högt upp i luften.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

69 69

"Pelle Röns stua"

På Lillesjäsö finnes en underlig klippa, som av folket där i trakten kallas för "Pelle Röns stua". Enligt sägnen skall här en gång ha bott en snapphane. Det skulle ha varit en mycket vild sälle vid namn Pelle, men som sedan av folket fick tillnamnet Rön (Rån). Denne Pelle han bodde där i berget och så gav han sig ibland ut på rövarefärder. Det tjuvgods, som han då medförde hem, hade han gömt hos en bonde där i närheten. Denne bonde och Pelle voro mycket goda vänner, och bonden sände mat till honom, men så hade det av någon anledning kommit en fnuttra på tråden. Bonden vågade dock ej annat än fortfarande sända mat och Pelle vågade sig ej utom berget. Men till slut tyckte bonden, att det gick hans ära lite för nära att bli tvingad av en skogsman. Budet, som bar mat till Pelle, var en stor och hurtig piga. Bon-

den gav så henne i uppdrag en dag att lura snapphanen ut ur berget, och så ställde han sig själv i bakhåll bakom några buskar. Det gick, som han hade beräknat. Pigan började prata med snapphanen och denne lät sin vanliga försiktighet fara, så när pigan skulle gå, slände han sin bössa på ryggen och skulle gå med henne en bit på vägen, men så snart de kommit ut ur berget sköt bonden honom. Så lyder sägnen och stenen utpekas. Jag har en gång själv varit och tänkt ta berget i närmare betraktande. Det är ett rätt stort berg, som av någon anledning spruckit mitt itu, så det bildas en gång rakt igenom berget. Mitt i denna gången skall varæ en mindre gång rakt in i berget och vid denna gång skall själva grottan ligga. Jag kom aldrig så långt som till grottan, ty när jag kom in i den första gången och alla minnen om troll och om den gamle stigmannen började strömma på mig, så var jag glad, att jag fick krypa ut i dagsljuset.

71

71

W. Kungs
Medelstad
Tvång

myd 1923

myd 633
Karl Nilsson
abbes Bergamala, Tvång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

72

72

Mila-lyften.

På stora mo en mil från Tvings kyrka är en stor stenhäll, som skjuter upp i dagen. Antagligen är det urberget, som här kommer till synes. Denna häll kallas för milahallen. Vid milahallen ligger en sten, som kallas milalyften. Vem, som lagt upp den stene, vet jag inte, men jag vet att den låg där för 80 år sedan, och att den verkligen låg där på den tiden, vet jag av följande:

Min farfar som visst var en livad fyr, alldeles för mycket livad. Han hade hastigt och lustigt gjort slut på sina jordiska äodelar, och medan han var storbonde, så hade han låtit hugga upp ett svejeland. På den tiden var eken ett fridlyst träd. Bonden fick ej hugga ekskogarna. Där i svedjelandet hade funnits ekar, men han hade låtit hugga ned dem också. När

Skriv endast på denna sida!

han sedan fått gå från gården, så blev han ständ till tinget för de kullhuggna ekarna. Domen blev 20 dagars vatten och bröd. Han kom till Karlskrona på fästning, och när han tjänat ut de 20 dagarna och skulle gå hem, så när han kom till milahallen gick han av vägen och lyfte milalyften"medan han vilade sig".

Detta var en händelse, som folk lade på minnet och som berättas om än idag, och därför kan jag vara säker på att milalyften fanns på den tiden.

73

73

633

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74

74

Kreaturen.

Om kreaturen äro mosona (modfällda), skall man skära hål i "romptången" (yttersta ändan av svansen) och lägga en nypa krut i såret. När man bränner krutet, skall djuren bli bra.

Jag har själv en gång sett, när en man gjorde på detta sätt. Kon stod och halvsov och hängde med huvudet, men när han brände det där krutet, så piggades hon upp betydligt.

Den store finnen.

I slutet av 1800-talet vandrade en jättestor karl av finsk härkomst omkring i Blekinge skogsbygder. Hans sysselsättning bestod av att trolla fram tjuvgoods, bota sjuka kreatur o.dyl.

Det har berättats mig, att husdjuren en gång blivit sjuka hos en bonde i byn Bergsmåla. Ingen visste vad som fattades dem, men så kom "den store fennen". Bonden bad honom då att bota djuren. Finnen gick ut i ladugården och bäst som han gick där och tittade sa han: "Här ä de nåe negravt." Så började han gräva i en båsbädd och mycket riktigt fann han en liten påse, som någon illasinnad människa grävt ned där. Finnen tog påsen och gick ut och var borta en lång stund. När han sedan kom tillbaka, förklarade han, att djuren nu skulle bli bra, men att

den, som lagt ut trolltyget, först skulle mista sin bästa ko, och att han skulle mana fram mannen med kohuden på axeln. Ett par dagar därefter, när bonden skulle köra till Ronneby, så kom en av grannarna med en kohud, som han ville sända till en garvare i Ronneby, och han talade då om, att han mist sin bästa ko.

Att denna historia är sann kan flera ännu levande personer omtala.

Tjuven i kyrkan.

Min far talade en gång om en präst, jag minns nu ej i vilken församling det var, som blivit bestulen på en väv, som var utlagd till blekning. Prästen ville gärna ha sin väv tillbaka, men när han ej kunde få den tillbaka på annat sätt, så bekvämade han sig slutligen till att gå till en klok gubbe och bedja honom om handräckning. Gubben lovade, att tjuven skulle bära väven tillbaka, och under julottan så kom tjuven med vävpacken på ryggen och gick in i kyrkan, trängde sig fram till altaret där han kastade vävpacken, och då vaknade han. I denna sägen menas alltså, att tjuven gick i sömnen, och att den kloke gubben påverkat honom, så han trodde, att han var ute i skogen och skulle gömma väven.

"Binda" någon.

Tro på att vissa människor kunna binda andra finnes här ett exempel:

En morbror till mig har berättat, att han i sin ungdom var i snickerilära i Wäxiö. Snickaregesällerna förbjödo lärlingarna att under deras frånvaro röra vid deras verktyg. En lärling överträdde en gång detta förbud och tog ett stämjärn, men när han sedan skulle sätta det tillbaka, så kunde han icke släppa det. Kamraterna försökte hjälpa honom, men de förmådde ej taga stämjärnet från honom. När så gesällen kom, tog han järnet och satte det tillbaka i verktygsstället, men från den dagen fick gesällen ha sina verktyg i fred.

Att denna tro finnes även i min hemtrakt har jag bevis på, därför att jag flera gånger hört folk säga om

Skriv endast på denna sida!

633

vissa saker att det är bäst att låta den eller den saken helst
vara ifred "annars kan man få stå där."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

79

79

633.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

80

Ormbett.

En allmänt utbredd tro är, att man kan läsa bort ormbett. Det finns ännu i min hemtrakt gamla människor, om vilka det påstås, att de kunna läsa bort ormbett.

Jag har aldrig sett på någon sådan ceremoni, men jag har hört andra berätta om hur den "kloke" tog omkring det skadade stället och mumlade sina trollformler eller böner eller vad det kunde vara. Att inte sådant anses vara syndigt kan bevisas därmed, att en gubbe i Skellingsmåla, som ändå vill gälla för att vara "Guds barn" sitter inne med konsten att läsa bort ormbett.

ACC. NR. 633.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* Karl Nilsson
Härad: *Adress:* Bergsmåla, Tving
Socken: *Berättat av* en gammal gumma
Uppteckningsår: *Född år* i Höklehult, Eringsboda förs.

81

Uppteckningen rör Tomas.natt.

Tomas natt fick ingen uträtta något arbete. Och om någon försökte att göra så gick det galet. Om man t.ex. försökte spinna, så stannade spinnrocken av sig själv, och försökte man åter att få den i gång, så gick den sönder.

En gammal gumma från byn Höklehult i Eringsboda församling berättade, att hon satt och vävde en kväll utan att tänka på att det var Tomas, men plötsligt började trådarna brista och sölven att gå sönder. Hon kom då "ihåg" att det var Tomasnatt, och då vågade hon inte hålla på att väva längre.